

בצל הגרדום

אחרות: איננו רוצים בקאפיטליזם שגרם למשבר 1929, לעליית היטלר ולמלחמת העולם. לכן עקבנו באהדה כה רבה אחרי רי אנשיהרפורמה בשני המחנות, הקומוניסטים שביקשו לנטוש את ממלכת העריצות המוחלטת, והי קאפיטליסטים שהכריזו תגר על האנוכיות הבלתי-מרופנת. עקבנו אחרי מעשיהם של טיטו, גומולקה ואימרה נוג' ואחרי נסיונות הנזיר דיל והליבור הבריטי להקים מדינת-יעד במערב. אולם אלה גם אלה טרם מצאו את התשובה שתלהיב ותספק את מוחנו וליבנו.

★ ★ ★
כ אשר ברור לנו במה איננו רוצים, קל לנו יותר להגדיר במה חפצנו. אנחנו רוצים במשטר שיהיה בנוי על חרות האדם — חרות האדם כערך מוחלט, שאינו ניתן לעירעור.

• אנחנו רוצים במשטר שיאפי שר למדינה לכוון את היוזמה החופשית של אזרחיה לאפיקים הרצויים לחברה, ללא כפייה או שיעבוד.

• אנחנו רוצים במשטר שיבטיח לכל אזרח עבודה זרמת-מחיה מינימלית.

ואנחנו רוצים את כל אלה לא כאוטופיה, לא כחזון לאחריית הימים, אלא בדמות משטר כלכלי יעיל, יצרני, המבוסס על המציאות הכלכלית המוחשית.

כבני המאה ה-20, למדנו כי אידיאלים יפים נרקבים בקל בדרך הביצוע. ה"איך" של משטר חשוב לא פחות מן ה"מה". מה הכלים שיבטיחו את הגשמת האידיאל החברתי הזה במציאות הכלכלית של מדינה חדישה?

השאלה הגדולה היא: איך תכון המדינה את כוח-היצירה של אזרחיה לאפיק הרצוי, מבלי להזקק לבית-הסוהר ומבלי לגנון את יוזמתו? מארכס הוביל להלאמת אמצעי הייצור. הלאמה זו, שהפכה את האומה כולה לצבא של מקבלי-פקודות, הפכה את עץ-התליה לאמצעי-הייצור מס' 1.

המשטר החדש חייב להתבסס על תיכנון ממלכתי אדיר-מדים, אולם תיכנון זה צריך לקבוע רק את המסגרת, בה תפעל היוזמה החופשית של הפרט. יהיה זה "תכנון מסגרת", המכחן את הפרט על-ידי הורמת ההון הלאומי בכיוון הנכון, הנותן המרצה כלכלית למי שהולך בדרך הרצויה, והשולל עידוד זה מן ההולכים בדרך בלתי רצויה. תחת לבטל את התחרות החופשית, יהפוך אותה לכוח הדוחף את המכונה החברתית בכיוון הרצוי לכלל הרמוקראטי.

במקום ההתערבות הישירה בי פעולת הפרט, במקום בלשי ה"ג.פ.א." או פקחי דוב יוסף, תבוא ההכוונה העליונה כאמצעים מוניטאריים, פיסקאדיים והשקעות המדינה.

★ ★ ★
א יך לקרוא למשטר כזה? איזה דגל להציב מעליו, כדי לשאת את בשורתו למרחקים?

מכיון שהוא בנוי על תיכנון ממלכתי, המקיף את כל שטחי החיים הכלכליים לטובת החברה כולה, זה יהיה משטר "סוציאליסטי" במובנה האמיתי של המלה. מכיון שהוא פוסל את דרכי-הכפייה, יהיה זה משטר חופשי.

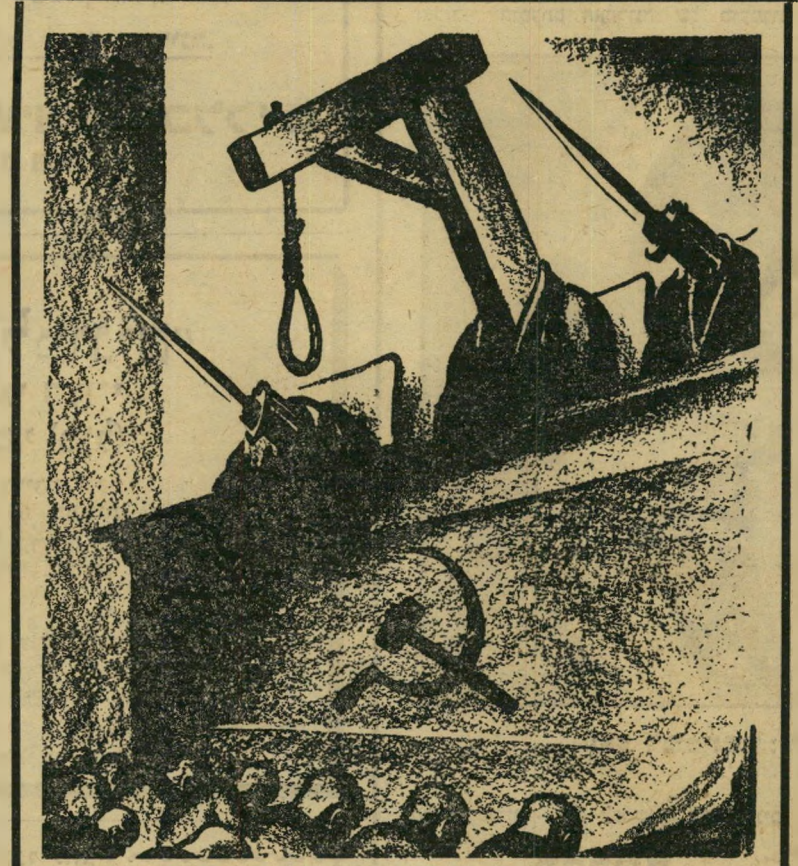
על כן, הדגל שיתנוסס מעליו יהיה דגל הסוציאליזם ודגל ה"חופש". ואולי, בפשטות, דגל הסוציאליזם החופשי.

לו להתעלם מעצם קיומו. עליו לשאול את עצמו: מה המשטר החברתי שייתאים ביותר לחברה ישראלית בריאה? מה המשטר שיבנה משק בריא בתנאי מדינתנו? ומעבר לזה: מה הבשורה החברתית שתלכד מסביב בנו את היסודות הטובים במרחב השמימי?

★ ★ ★
א פשר להגיע אל התשובה בכמה דרכים. אחת היא לנתח את תולדות האנושות מאז בריאת העולם ועד היום, לקבוע שמשטר פלוני הוא בלתי-יגמנע, ולת" בוץ את איחוד העולם מסביב לדגל ה"פלוגיום". דרך שניה היא להכריז כי אלוהים

למשק סוציאליסטי, ועוד פחות למשק קאפיטליסטי. הקאפיטליסטים והסוציאליסטים בעולם נאבקים על חלוקת הפירות של העבודה היוצרת. אולם המשק הישראלי אינו בנוי בעיקרו על עבודה זו. הוא בנוי על זרם בלתי-פוסק של כספי שגור. "מלחמת המעמדות" של ישראל אינה אלא מלחמה על חלוקת השלל.

הקאפיטליסטים שלנו אינם מאמינים ב"יוזמה פרטית, והם פוחזים מפני תחרות חופשית, כמו יהודי טוב מפני בשר חזיר. משאת נפשם היא להכניס את ידם עמוק עמוק לכיסי המדינה, כדי לגרוף משם סובסידיות, הלאות-פיתוח, רשיונות-ייבוא

מאזני צדק

בשערי-מטבע כוזבים ושאר מסכעות ה"שלי. מתוך חשבון הגיוני שקל יותר לש" דוד במארגן מאשר במפוצל, הם מקימים קרטלים בלתי-ספורים להסתערות משותפת על קופת הציבור וחסול התחרות החופשית.

הסוציאליסטים שלנו עושים את אותו הדבר — רק יותר. הם הולידו תמנון מוגופוליסטי, שכל זרועותיו חופרות בכיסי השלל של משטר-השגור — מוגופול הממומן בכספי האומה, מבלי להביא תועלת לא לעם ולא למעמד שהוא מתימר לייצגו.

זהו קאפיטליזם כוזב וסוציאליזם כוזב. משטר המדכא את יוזמת הפרט מבלי להביא תיכנון ממי לכתו אמיתי, משטר הממוג ב" קירבו את האנארכיוזם ההרסני של הקאפיטליזם הקלאסי עם ה" שרירות הביורוקראטיה המנוונת של קומוניזם רודני.

המשטר הזה נושא בחובו את זרע חורבנו. הוא יתמוטט ברגע שייפסק זרם השגור והמענקים. מי שרוצה כיום לגבש לעצמו השקפת-עולם חברתית בריאה, מוטב

ל שוידעיה אחת שולחת יד צוננת אל לבם של מיליונים מסביב לכור הארץ. כזאת היתה הידיעה על תלייתו של אימרה נוג', האיש המסמל את ההתקוממות הנועזת ותסרת-הסיכויים של העם ההונגארי נגד שלטון רודני מרכא, בשלהי 1956.

עץ-התליה הטיל את צלו על העולם כולו. באופן אינסטינקטיבי הרגישו הכל: זהו תמרור דרך-תמרור המצווה על המחנה הקר מוניסטי: לאחור פנה, חזרה לימי סטאלין. תמרור האומר לכל המתי קרב אליו: עצור! זו הדרך המו" כילה אל עולם שלא תיתכן בו חרות.

צלו של עץ-התליה מגיע גם אלינו. כי כמו מיליונים בלתי-ספורים אחרים, תועה גם הדור הישראלי הצעיר בשבילי העולם הרעיוני, כשהוא מחפש את התמרוזים ש" יגידו לו לאן לפנות — ולאן לא לפנות.

★ ★ ★
מ י אנחנו? לאן אנחנו שייכים? האם מקומנו בעולם המתמר להיות קאפיטליסטי, הוזבר על חופש האדם ועל יוזמת הפרט? האם מובילה דרכנו אל עולם ה" קומוניזם, הסוגר לאלוהי המדינה, התיכנון והתיאום המוחלט?

או שמא איננו שייכים לא לכאן ולא לכאן? אם כן, היכן מקומנו?

שום אדם צעיר בארץ לא נתן עדיין תשובה ברורה על שאלה זו. יש החוזרים כתוכים על אשר למדו בגיל 14 בתנועות-הנוער, אותם זנכות אומללים של חיות רעיוניות שהתפגרו מזמן. יש ה" בורחים משאלה זו כאילו כפאם שך, כמו משה דיין. יש המנסים לשטמש את אפסותם הרעיונית בהצעה חשחשנית שהמסגרת הרעיונית אינה חשובה, בעצם, כי "האידיאולוגיה כבר תימצא".

אמנם, הבריחה מן הברור הרעיוני מר" בנת למדי. אין תשובות פשוטות. לא אנו לבדנו תועים בשבילי ההגדרה העצמית. מיטב הרוך הצעיר בעולם תועה עמו ב" שבילים אלה. האלילים של אתמול נתלו על עצי-התליה ועל מגולי הסלבויות. אידי אלים חדשים מרחפים באויר כערפילים חמקניים, שקשה ללכדם בניסוח מוחשי, ב"איום" ברור.

אולם דור, הרוצה לפעול בהיסטוריה, אינו יכול להימלט משאלה יסודית זו: מה השקפת עולמו החברתית? כי התשובה קשורה קשר בליינתק עם כל שאר ה" תשובות לכל שאר השאלות. היא תשפיע על מבנה כלכלתו ועל בשורתו למרחב השמי, על תוכן חרבותו ועל דרכנו בזירה העולמית.

★ ★ ★
ק אבותינו היה נרמה שיש להם אידיאל חברתי מגובש. כשבאו ארצה, נשאו בילקוטם תבשיל רעיוני של מארכס ובורוכוב, מתובל בתבלין של טולסטוי וא. ד. גורדון. תבשיל זה היה די חזק כדי לתת להם את הכוח להקים את הקיבוץ ואת מושב-העובדים — שתי יצירות-מופת של אידיאליזם חברתי.

אולם מאז זרמו מים רבים ממעין ה" סאתנה. הקיבוץ התמלא תוכן צבאי ולאומני, כמשקספר וככובש-שממה, אך האידיאליזם הסוציאליסטיים שלו מתמוטטים לנגד עיי נינו. במושבי-העובדים נטוש עתה קרב איתנים של הרוך הצעיר נגד חוקה, המב" קשת לכפות עליו בכוח את העקרונות המקודשים של האבות. גם הקיבוץ וגם המושב חדלו מזמן להשפיע על הוסי החברתי של החברה הישראלית שמחוץ לבבלותיהם הצרים. מה שנשאר בישראל אינו דומה אף לא מרחוק